

Examen VWO

2022

tijdvak 2
tijdsduur: 3 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1 **C. PLINIUS TRAIANO IMPERATORI**

- 1p 1 Noteer de naam van het gebied waarvandaan Plinius deze brief stuurde en noteer in welke functie Plinius daar was.

Regel 2 **omnia de quibus dubito**

- 1p 2 Citeer uit de regels 2-5 (**Sollemne** t/m **quaeri**) het Latijnse tekstelement waarmee Plinius de oorzaak van zijn twijfel verwoordt.

Regel 5-9 **Nec** t/m **puniantur**

In deze zin vertelt Plinius dat hij op drie punten getwijfeld heeft of hij zich streng moest opstellen of minder streng.

- 3p 3 Beschrijf in eigen woorden voor elk van deze drie punten wat de strenge opstelling inhield.

Regel 12 **iussi** en **dubitabam**

- 2p 4 Noteer van deze beide persoonsvormen de werkwoordstijd en verklaar het gebruik van deze werkwoordstijden. Ga in je antwoord in op de betekenis van de zinnen waarin beide persoonsvormen staan.

Regel 15 **remittendos** en regel 22 **dimittendos**

- 2p 5 Beschrijf het verschil tussen deze beide handelingen. Betrek in je antwoord de context van beide woorden.

Regel 24-25 **<Hi>** t/m **sunt**

Deze regels worden door een vertaler als volgt weergegeven:

Zij aanbadden allemaal uw standbeeld en de beelden van de goden net zoals de anderen.

- 2p 6 a Citeer het Latijnse tekstelement waarop de vertaling 'net zoals de anderen' is gebaseerd.
b Noteer de naam van een stilistisch middel dat zowel in het Latijn als in de vertaling is toegepast.

Regel 30-31 **Er** t/m **dienen**

- 1p 7 Citeer uit de regels 16-22 (**Mox** t/m **putavi**) het Latijnse tekstelement dat aangeeft wat de oorzaak zou kunnen zijn van het feit dat er geen algemeen voorschrift te geven is.

Regel 37-39 **Voor** t/m **tijd**

In de regels 16-24 (**Mox** t/m **viginti**) wordt in twee opmerkingen onder woorden gebracht dat er beschuldigingen werden ingediend bij Plinius.

- 3p 8 a Citeer uit elk van deze twee opmerkingen de werkwoordsvorm.
b Beredeneer of Plinius heeft gehandeld in overeenstemming met wat Trajanus schrijft in de regels 37-39 (**Voor** t/m **tijd**). Betrek in je antwoord een gegeven uit de regels 16-24 (**Mox** t/m **viginti**).

Tekst 2

Regel 1-4 **Nec** t/m **perfer**

In deze regels blijkt dat Martialis enige aarzeling heeft om zijn boekje aan Plinius aan te bieden.

- 1p 9 Citeer uit deze regels het Latijnse tekstelement dat voor Martialis een argument vormt om het boekje toch wél aan Plinius te durven aanbieden.

Regel 12 **disertam**

- 1p 10 Citeer uit de regels 2-5 (**sed** t/m **Suburae**) het Latijnse woord dat inhoudelijk overeenkomt met **disertam**.

Regel 16-17 **hoc** t/m **chartis**

- 3p 11 a Noteer in eigen woorden de inhoud van het compliment dat Martialis in deze regels aan Plinius geeft.

Plinius citeert in een van de brieven die je voor dit examen gelezen hebt, een groot deel van dit gedicht. Hij vermeldt in die brief ook, dat hij Martialis als tegenprestatie voor dit compliment iets gegeven heeft.

b Noteer in eigen woorden wat Plinius aan Martialis gegeven heeft.

Dit uitwisselen van compliment en tegenprestatie past bij de relatie die Martialis met Plinius had.

c Noteer de Latijnse naam voor de rol die Martialis aannam in deze relatie. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 21 **tunc** t/m **Catonis**

Martialis gebruikt hier een a-fortiori-redenering die hij slechts voor de helft opgeschreven heeft.

- 1p 12 Noteer in eigen woorden de volledige a-fortiori-redenering.

Afbeelding 1 en Tekst 2

In de Orpheusfontein op afbeelding 1 staat Orpheus op een hoge positie in de fontein. Hetzelfde geldt voor de fontein die Martialis beschrijft in de regels 6-8 van tekst 2 (**Illic t/m regem**).

- 2p 13 a Citeer uit de regels 6-8 van tekst 2 (**Illic t/m regem**) het Latijnse woord dat de hoge positie van Orpheus weergeeft.

In de beschrijving van Martialis wordt niet het muziekinstrument vermeld dat Orpheus op afbeelding 1 in zijn hand heeft.

- b Beschrijf een ander onderdeel van de fontein op afbeelding 1 dat niet vermeld wordt in de regels 6-8 van tekst 2 (**Illic t/m regem**).

Tekst 3

Regel 1 **Frustra t/m me**

Dit geldt volgens Martialis niet alleen voor hemzelf.

- 2p 14 a Citeer uit het vervolg (t/m regel 7 **regum**) het Latijnse tekstelement waaruit dit blijkt.
- b Noteer de naam van een stilistisch middel dat Martialis gebruikt in regel 1 (**Frustra t/m me**).

Regel 10-11 **per t/m capillis**

- 2p 15 Beschrijf in eigen woorden wat Martialis met deze zin concreet bedoelt. In je antwoord moet ook duidelijk zijn wie hij hier bedoelt met **quem**.

Regel 13 **verbis prioribus**

- 1p 16 Het soort woorden dat met **verbis prioribus** aangeduid wordt, kan het best beschreven worden als
- A beledigend.
 - B positief kritisch.
 - C verstandig.
 - D vleiend.

Tekst 4

Regel 1-4 **Bene** t/m **auspicarentur**

- 1p 17 Verdedig de stelling dat Plinius in deze zin gebruik maakt van een autoriteitsargument.

Regel 12 **tam ... quam ...**

Met deze twee woorden geeft Plinius aan dat hij een vergelijking maakt.

- 1p 18 Beschrijf in eigen woorden wat met wat vergeleken wordt.

Regel 13-17 **Quo** t/m **necessitate**

Plinius past in deze regels tweemaal het stilistisch middel tricolon toe.

- 1p 19 Citeer het Latijnse tekstelement dat het tweede tricolon vormt.

In het gedeelte van de *Panegyricus* dat volgt op tekst 4, zegt Plinius:

Nu de onderdrukking van vroeger is geweken, past het dat wij anders spreken. Laten we onze keizer niet meer in het openbaar roemen als voorheen.

- 3p 20
- a Noteer de naam van de keizer die Plinius in gedachten heeft bij “de onderdrukking van vroeger”.
 - b Citeer uit de regels 13-17 van tekst 4 (**Quo** t/m **necessitate**) het Latijnse woord dat verwijst naar “onderdrukking”.
 - c Citeer uit de regels 13-17 van tekst 4 (**Quo** t/m **necessitate**) het Latijnse woord dat inhoudelijk vergelijkbaar is met “roemen als voorheen”.

In een van de eerste zinnen die in de *Panegyricus* volgen op tekst 4, zegt Plinius over keizer Trajanus:

Nergens moeten wij hem vleien als een god of een goddelijk wezen. Op grond van enkele opmerkingen die Plinius maakt in tekst 4, kan beweerd worden dat Plinius zichzelf niet gehouden heeft aan zijn eigen advies “Nergens moeten wij hem vleien als een god of een goddelijk wezen.”

- 2p 21 Noteer in eigen woorden twee van dergelijke opmerkingen uit tekst 4.

Let op: de laatste vraag en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Algemeen

In 2016 werd in de Tweede Kamer een voorstel ingediend om de woorden “bij de gratie Gods” uit de tekst van de Nederlandse wetten te verwijderen. Men vond dat de tekst neutraal diende te zijn, zonder verwijzing naar geloof.

- 1p 22 Zou Plinius volgens jou vóór dit voorstel of tegen dit voorstel hebben gestemd? Beargumenteer je antwoord met een gegeven uit een van de teksten die in dit examen zijn afgedrukt.

Tekst 5

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 5.

- 37p Vertaal de regels 1 t/m 12 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.